

gueix amunt per les tres grans valls fluvials: a Noves de Segre hi ha «la Bassa de Jum» «perquè s'hi fan *zúms*» (1960); en el Pallars: a Tavascan, *Font dels zúms* a Braní; i a la Ribagorçana m'expliquen a Esplugafreda el nom d'un *Rejums* com a *Riu de Junces*.

La *ú* arriba en alguns punts fins a la frontera lingüística (o la ultrapassa): *čúnkos* a Jusseau (1965); tanmateix la *o* reapareix a la frontera lingüística: *čónko* a St. Esteve de Llitera, *čõns* pl. al peu del Turbó (Cercuran, 1965). I en domini alt-aragonès hi ha algun clap de *o* (*chonco*, Echo), si bé la *u*, *chunco*, torna a ser general a quasi tota la terra alta, des d'Ansó a la Vall de Broto i a la Serra de Guara (*RLiR* xi, 36). En castellà *junco* ha estat sempre general. I *žúnk* (*ú < ó*) és també la forma gascona, en majoria (Alta Vall d'Aran, Bearn, Cor., *VocAr.*), si bé hi ha *žúnk* en el Baix Aran i en gran part del Gers (Samatan, *Arm. dera M.* 1925, 35; *juncs* i *juncado* f. «jonchée de plantes, de joncs», Cénac). És clar que tota aquesta extensió de *ú* prové, no pas de cap fet del llatí vulgar, sinó d'una evolució fonètica peculiar davant *ŋ* (ajudada per la freqüència del plural *juncs* amb grup complex, en contrast amb *tronc*, *ronc*, *llong*, i en certs punts amb influències metafòniques).

Per a fraseologia, ens acontentarem amb la d'*AlcM*, completant amb la indicació de la dita mallorquina «ésser romà com un *jonc*, de fulles, que no en té cap» 'sense recursos' (*BDLC* xiii, 235), si bé en el *BDLC* viii, 105, sembla que un *jonc de fulles* vulgui dir 'un pilotament de fulles', 'una fullataca' (cf. fr. *jonché de feuilles*).

DERIV.: *Jonca* emp. (*žónka* emp.): mata distinta del jonc, si bé relacionada, però és més baixa i no necessita gaire humitat (Cantallops, 1958). *Jonquet* 'herba del delta del Llobregat': «els tendals de sorra amb --- panicals --- i algun bri de fenal o de *jonquet*, que de tan rats ni trenquen el color de l'areny, produeixen la impressió d'un paisatge lunar», Coromines (*Prometeu*, cap. 11, § 2; i, p. 188). Però el que vaig sentir al Prat és *jonquillo*, per a una planta que es fa en els estanys i a vora d'ells: «mata de tiges verdes, llargues i primes» (1932); a Formentera usen *žúnkšit* per fer el sostre dels molins (1963); i en els estanys rossellonesos, de Canet, del que em parlen és de *jonquilles*, junt amb *senills* (1960); «nimfes y jonquilles», *Ail.* vii, 11.2.

El collectiu *joncar*, *jonquera* etc. està copiosament representat, i des d'antic, a la toponímia. Una variant de *Jonquera*, sobretot, té no sols els representants tan coneguts de tothom, sinó que amb valor adjectiu hi ha *Valljunquera* en el Mataranya, poble de nom ja medieval (*E. T. C.* ii, 136); es creu que un homòleg mossàrab hagi donat l'*Unqueira* del Rept. de Mallorca i que aquest, passant per *Buncaira hagi parat en l'actual *Moncaira*, antiga possessió vora les cingleres del Puig Major (*EntreDL* i, 98-9). *Jonquera* és la forma més divulgada, i tant ha pogut designar la mata (Prat de Llu., 1932) com una estesa de joncs: «tota la partida de La Ralla, antigament eren *junqueres* i barrencs», Borriana (1961).

Coromines, amb referència a aquella zona, a la trilogia, usa junts i distingint *jonquera* i *jonquerar* (aquella mata, aquest collectiu): «per la banda de terra s'estenen les marines, àrides clapes de salats i *jonqueres*, aigüerols ericats de canyissos ---», «caminaven llargues estones --- la por de l'aigua, que s'insinua traïdora enfora dels canyissos, per entre els braçats de boga i els *jonquerars*, els feia cauts» (*Prometeu* xi, § 2, p. 188). Jo vaig sentir-hi tant això com *jonqueral* (1932). Aquest és més aviat pirinenc: «en aquell *žúnkərál* hi ha el casal de Ribesaltes», St. Pau de Seguries (1935).

Altrament *joncar* té vasta extensió: Pirineus Occidentals (*žúnká*, Cardós, 1934) i Orientals (El *žúnká* de Mirambell, el *Joncar de Cererols*, a St. Martí d'Albars, 1964) i fins a Castelló: «un gorg envellut de *juncars* i boga», JPorcar (*BSCC* xiv, 244). Però cap als Pirineus hi ha *jonquer* en altres zones (p. ex. cap al baix Cadí: *Font del Jonquer* a Lavansa, 1964). De cap a Ribagorça tinc *Juncaller* (metàt. un *čánkulé* Perves); o bé, allà on usen el plural analògic, *junsos*, diuen «aquell *čunserét*», perquè n'és ple (L'Estall de Montsec, 1957). Més que d'un abstracte collectiu es tracta d'un nom de conjunts en *jonquina* usual en el parlar mixt de Vingrau («hi ha de *žugkina*», hi ha *joncs*, 1960). *Joncada* [Lab. 1840]. *Joncós*. *Joncosa*. *Jonquella*. *Jonquim*. *Jonquivol*. I el cultisme *juncàcies*.

CPR.: *Lliri-jonc* «en llit de lliri-joncs y clavellines», *Atl.* vii, 15.12. *Junciforme*.

Enjoncar: és sabut que s'usava el jonc verd (cf. la cita del Cerimoniós, supra) per encatifar, entapissar o enramar el sòl, sobretot en els llocs on s'havia de rebre o havia d'estar gent a qui es feia honor (d'on el fr. *joncher* 'sostrar, espargir per terra' tan viu): «Enviaren-nos a dir los nostres missages que aguiàssem bé la casa en què Nós érem: e faem-la ben aguiar e *enjoncar*, de fenoyl, que no havíem altre *jonc*; e metem cobertors nostres e d'aquels que eren ab Nós, per les parets de la casa, d'alí, on se devien metre», Jaume I (Ag., 171).

L'exemple més cèlebre (amb reminiscències pertot) ha estat el de l'entrada del Salvador a Jerusalem en la setmana santa: «per la carrera hon passava estenien-li roba e *enjoncaven*-la de rams», *Gènesi* c. 1400 (p. p. Amer, 198); «los dits consellers --- se ajustaren lo dit diluns per lo matí a la plaça de Sent Jacme e hauran fets *enjoncar* e bé enramar tots los carrers e la dita plaça», doc. Bna., a. 1393 (*Homen. Rubió i Ll.* ii, 296); mot molt conegut antigament (JMarc, dicc. de rims; Aversó, *enjoncha*, *enjonchi*, 179, 1055) i usat ben generalment a l'Edat Mitjana: «la vespra de Corpore Christi fem fer una crida que tot hom *enjunquàs* e encortinàs sa frontera», a. 1367, en el Manual dels Cònsols de Bagà; però en els segles baixos quedà antiquat en català, de manera que els mateixos Cònsols quan manen fer això l'any 1757 en diuen *enramar*, i ho feien «ab una *carga* de rama» (Serra V., *Pinós i Mat.* iii, 321, 322).

60 Modernament tenim un verb de forma igual — i en